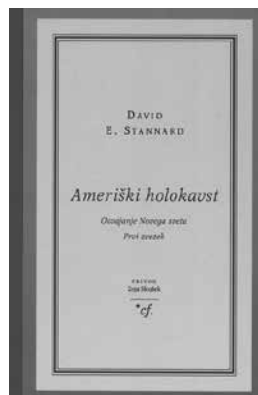

Krvava bela rasa

BLAŽ KOSOVEL

David E. Stannard: *Ameriški holokavst: Osvajanje Novega sveta*

Prevod: Zoja Skušek (prvi zvezek),

Irena Duša (drugi zvezek)

Založba *cf., Ljubljana 2018

»Tri majhne ladje so iz pristanišča Palos izplule 'pol ure pred sončnim vzhodom', je 3. avgusta v svoj dnevnik zapisal Kolumb, 'in izbrale smer proti Kanarskim otokom', na poti pa so naletele na zadnje jude, ki so jih z zamudo zgnali na ladje in izgnali iz domovine. Ta majcena razbojniška flota, predstavnica skoraj povsem obubožane države s sramotno cerkvijo, je odplula na svojo imperialistično in sveto misijo. Svet poslej ni bil nikoli več isti: kmalu se je začel pokol.«

Tako David E. Stannard opiše odhod treh ladij leta 1492 na zahod v drugem zvezku svojega monumentalnega dela *Ameriški holokavst*. Naslov je vsekakor provokativen za širšo javnost, vendar knjiga ni neki pamflet ali fanzin, ni neko neartikulirano izlivanje sovraštva, kot je pri podobnih visokoletičih naslovih v navadi. Izdana je bila leta 1992, torej ravno v času praznovanja 500-letnice odkritja Novega sveta. To dejstvo bi lahko že spet jemali kot nekulturno motnjo tako visokega jubileja, kot da bi neki razvajenec začel tuliti v trenutku, ko je potrebno biti svečano vzvišen. A Stannardov namen ni toliko šokirati, temveč prej postaviti zadeve v njihov pravi kontekst, postaviti ogledalo velikemu

odkritju, saj želi čim bolj nazorno predstaviti, kaj se takrat tudi zgodilo.

Gre namreč za delo z izjemnim številom raziskanih virov in literature, delo, ki nam stran za stranjo niza poročila in zapise o tem enormnem, a hkrati ravno tako dobro zamolčanem dejstvu, ki je dejansko vsem na očeh: torej, da se je v Amerikah po prihodu Kolumba zgodil največji genocid v zgodovini človeštva. Predstavi nam, da Novi svet ni bil zgolj prostrano prazno območje, ki bi zgolj čakalo na evropske imigrante. To je bilo področje, na katerem naj bi takrat bivalo okoli 100 milijonov ljudi, torej več kot prebivalcev takratne Evrope skupaj z Rusijo. In na tem prostranem območju, na tem za Evropejce novem svetu, je v zelo kratkem času življenje izgubilo okoli 95 odstotkov celotnega prebivalstva.

Kot zapiše: »pot do Auschwitza je vodila naravnost skozi srce Karibov ter Severne in Južne Amerike.« In to zares, saj je bil Hitler veliki občudovalec politike iztrebljanja prvotnega prebivalstva ZDA. Tu ni nikakršne teorije zarote, prej lahko rečemo, da je evropocentrična zarota ravno izčiščena verzija zgodbe o odkrivanju sveta. Resnična zgodba je malce bolj grozljiva od tiste, ki so nam jo pripovedovali v šolah in popularni kulturi. »Med vsemi grozljivimi genocidi, ki so jih v 20. stoletju izkusili Armenci, judje, Romi, nigerijski Iboji, Bengalci, Timorci, Kampučijci, Ugandčani in drugi, ni prav v nobenem umrlo toliko – ali tako velik delež – popolnoma nedolžnih ljudi.« Ob tem nas Stannard še posebej opominja, da to ni bil enkratni dogodek. Gre za proces, ki še traja, saj uničevanje ponekod še ni prenehalo, drugod pa je bilo končano šele takrat, ko enostavno ni bilo več koga in kaj za uničiti.

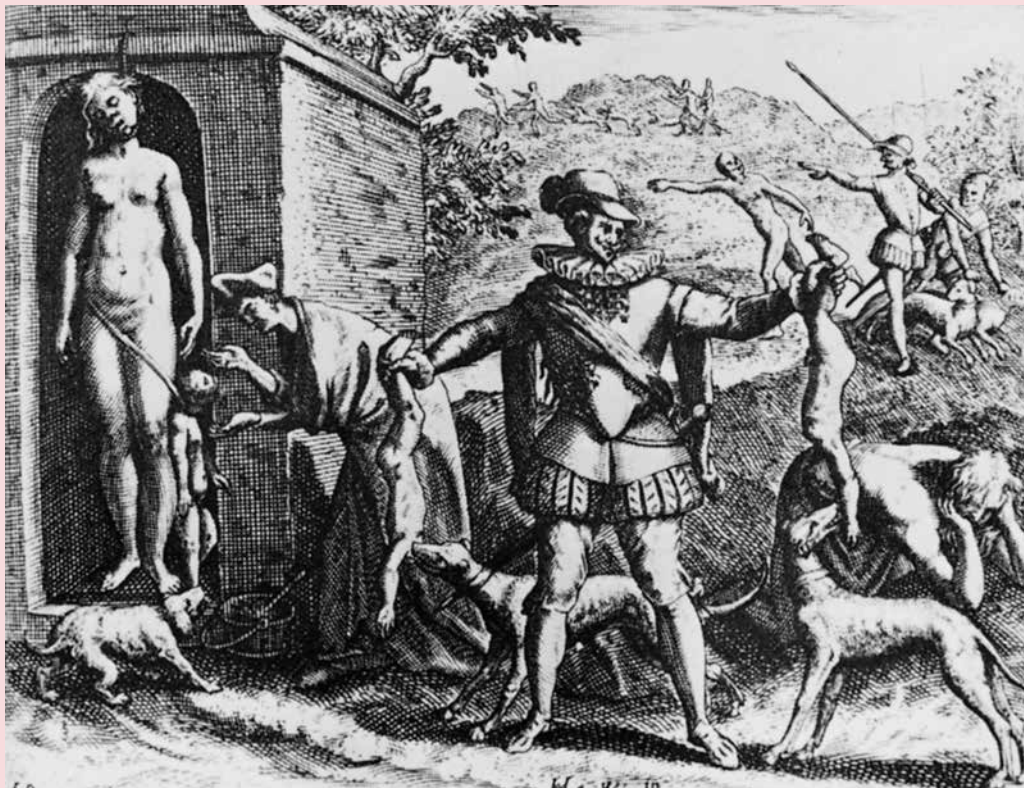
Delo je razdeljeno na dva dela. V prvem nam avtor do zadnjih podrobnosti opiše, kako je potekalo osvajanje kontinentov, in ko smo že utrujeni vseh teh opisov in poročil rezanja, sekanja, posiljevanja, žaganja, odiranja, izčrpljanja, zaslužnjevanja, pretrganih obljub in zavez ter traktatov o večvrednosti bele rase, se tudi sam zaveda težave, da nas takšni opisi lahko naredijo otopele in utrujene. Hkrati pa nas opomni, da je vse to zgolj delček vsega, kar se je zgodilo in da so ti opisi za razumevanje brutalnosti tega soočenja pač nujno potrebni ravno zato, ker so tako v nasprotju z uradnimi zgodbami in praznovanji, kot je na primer Zahvalni dan.¹

¹ Zahvalna zgodba namreč pravi, da so Puritanci pripravili pojedino, na kateri ni manjkalo dobrot, ki jih je zaokrožil puran, na to pojedino pa so povabili uboge Indijance in nesebično z njimi delili hrano. Ironija je seveda, da je bila celotna hrana na jedilniku izvorno ameriška, pojedino pa bi lahko nesebično delili kvečjemu Indijanci s puritanci in ne obratno. Prav tako so Indijanci Puritancem predstavili hrano, ti pa so jih takoj uničili takoj, ko jih niso več potrebovali. Največji družinski praznik v ZDA torej v bistvu slavi dobrodelno civiliziranje Novega sveta. Sicer pa ga je za nacionalni praznik razglasil šele Lincoln po koncu državljanske vojne leta 1863 za dvig skupnega patriotizma in nekakšen način sprave severa in juga proti skupni necivilizirani divjini, ki jo je bilo še potrebno zasesti v naslednjih desetletjih. In ravno proti takšnim zgodbam (čeprav Zahvalnega dne v knjigi ne omenja) je napisano Stannardovo delo.

Galerija na tržnici Mercado (Chichén Itzá). Stavba je stala nasproti velikega četverkotnika, živahne tržnice, v kateri je bilo veliko stojnic in lop. Samo stavbo so očitno uporabljali kot nekakšno sodišče, kjer so sodniki razreševali trgovske spore. Na zunanji strani galerije je bila kolonada iz stebrov, ki so imeli okrogle in kvadrataste trupe in so se menjavali v pravilnem ritmu; vsak med njimi je bil pobarvan s pasovi živih kontrastnih barv. Notranji zidovi in vrata so bili okrašeni z izjemnimi rezbarijami, slikarjami in kipi.

FOTO: TATIANA PROSKOURIAKOFF, PEABODY MUSEUM OF ARCHAEOLOGY AND ETHNOLOGY UNIVERZE HARVARD

»Ko so Španci s svojimi dresiranimi psi lovili Indijance in Indijanke, je neka bolna Indijanka, ki ni mogla uiti psom, mislila, da se bo takole izgonila pasjim zobem: vzela je vrv in si enoletnega otroka privezala k nogi, potem se je obesila s trama. Toda psi so pritekli in raztrgala otroka; vendar pa je brat krstil bitje, preden je izdihnilo.« FOTO: JEAN THEODORE IN JEAN ISRAEL DE BRY, IZ KNJIGE BARTOLOMÉ DE LAS CASAS: KRATKO POROČILO O UNIČENJU INDIJ, OD KODER JE TUDI TEKST.

LETO 1492: EVROPA NA PRAGU PROPADA

Ko smo torej prejeli pošteno dozo krvi in sovraštva ter pohlepa, poskuša avtor v drugem zvezku razložiti, kako je do česa takšnega sploh lahko prišlo. Poskuša torej razložiti iz kakšnega okolja in zgodovine ti osvajalci prihajajo in kakšne so njihove vrednote ter aspiracije. Kot ključni elementi v celotni zgodbi nastopajo krščanstvo, sveta vojna proti nevernikom in koncept rasne hierarhije, v ozadju vsega pa stoji zavrta seksualnost. In čeprav je osrednji krivec krščanstvo, Stannard hkrati ne pozabi poudariti, da je bila večina elementov dejansko prisotna že v antiki.

Evropo tistega časa predstavi kot celino na robu uničenja, polno revščine in lakote, opustošeno od kuge stoletje prej in polno raznih drugih bolezni in epidemij. Pokrajino, na kateri se vrstijo desetletja trajajoče vojne, kjer krščanski svet že več stoletij vodi križarske vojne proti Islamu. Vojne, v katerih nič ne kaže, da bo križ zmagošlaven. Poleg bitke proti muslimanom za osvojitve Svete dežele že skoraj osem stoletij poteka tudi boj za osvojitve iberškega polotoka. Prav tako se z reformacijskimi gibanji z enako močjo začenejajo tudi bitke kristjana proti kristjanu, pa tudi judovsko preganjanje ima že dolgo zgodovino: že leta 1096, ko začne velika vojska korakati v prvo križarsko vojno, spotoma v Nemčiji pobije še nekaj tisoč judov. Prav tako papež leta 1215 izda odlok, po katerem morajo muslimani in judje imeti prepoznavna oblačila.

V Španiji ustanovijo inkvizicijo, ki skrbi za *limpieza de sangre*, krvno čistost prebivalstva oziroma za čistost krščanske vere pred muslimanskimi in judovskimi primesmi. Pri tem še posebno težavo predstavljajo konvertiti v krščanstvo, katerim ne zaupajo, da niso skrivoma obdržali svoje prejšnje vere. Koncept je torej sprva oblikovan versko, sčasoma pa postaja vse bolj vezan na raso oziroma, natančneje, na upravičevanje rasne hierarhije. Ta ključna sprememba je še posebej pomembna za suženjstvo. Sužnji so namreč v srednjeveškem vsakdanu nekaj običajnega, vendar ne smejo biti krščanske vere, saj je Cerkev ostro proti zaslužjevanju kristjanov. Mnogi sužnji se zato iz svoje pozicije rešijo enostavno tako, da se pokristjanijo. To pa tej donosni trgovini predstavlja težave in zato je potrebno nekako ukrepati. Kot ključen dogodek Stannard omeni preobrat leta 1366, ko florentinski kler v strahu pred preveliko izgubo prihodka zamenja dikcijo o predmetu svojega zaslužka tako, da so sužnji lahko tudi predstavniki tujih ras, ki

so se pokristjanili. Skratka, ni več vera tista, ki ločuje ljudi na svobodne in nesvobodne, temveč rasa. To posledično pripelje do hierarhije ras, sedaj torej obstajajo svobodne in suženjske rase.

Idejo rasne večvrednosti Stannard hkrati zasleduje tudi v antiko, kjer se imajo tako Grki kot Rimljani za predstavnike najbolj razvitega in najboljšega ljudstva vseh časov. Nato nadaljuje, kako je krščanstvo to idejo razvilo v koncept izbranosti, po katerem obstajajo samo kristjani, in tisti, ki to še niso. Kar posledično pomeni, da morajo to šele postati in kar posledično pomeni, da imajo kristjani pred seboj še veliko dela. Nimajo pa veliko časa. V tem času namreč dosežejo vrhunec slutnje o skorajšnjem koncu sveta. Ena popularnejših prerokb pravi, da se mora poslednji boj med dobrim in zlim zgoditi še znotraj zgodovine, torej bo konec sveta nastopil šele takrat, ko bo ves svet krščanski. In kot pravi druga prerokba, bo človeštvo v to čudovito prihodnost popeljal ravno Španec.

KOLUMBOVA ZADNJA KRIŽARSKA VOJNA

»V večini pogledov je bil Kolumb zgolj izjemno aktivno in dramatično utelešenje evropskega – še bolj pa mediteranskega – uma in duše svojega časa: verski fanatik, obseden s spreobračanjem, osvajanjem ali likvidacijo vseh nekristjanov; sodobni križar v iskanju osebnega bogastva in slave, ki je pričakoval, da bo velikanski in skrivnostni svet, ki ga je našel, poln pošastnih ras v divjih gozdovih in zlatih ljudi v raji. Kot človek je premogel tudi dovolj nestrpnosti in prezira da vsakogar, ki ni bil videti kot on, se ni obnašal kot on, ali ni verjel kot on, da je tako ljudi brez pomisleka zaslužnil ali pobil zgolj zato, ker mu niso bili podobni. Če ponovimo, bil je posvetno posebljen tistega, kar je povzročilo tisočletje krščanske kulture. Zato ne bi smelo nikogar presenetiti grozljivo nasilje, s katerim se je lotil staroselcev Hispaniole. Pravzaprav bi bilo presenetljivo, če takega pokola ne bi začel.«

Krištof Kolumb je bil zase prepričan, da mu je namenjena božanska usoda, prav tako pa je vedel za zgoraj omenjeno prerokbo. Prav je tudi natančno izračunal, da bo konec sveta čez 150 let. Kolumb, med drugim sicer tudi trgovec s sužnji, s potovanjem na zahod ni šel dokazovat okroglosti zemlje,² temveč ker je na podlagi lastnih izračunov o njeni velikosti mislil, da bo azijska bogastva dosegel veliko prej, kot so predvidevali mnogi drugi pomorščaki pred njim.

² Na tej točki velja še enkrat poudariti, da Kolumb nikakor ni želel dokazati, da Zemlja ni ploščata. To sta dokazala že Pitagora in Parmenid, prav tako upoštevajo sferičnost Zemlje tudi Ptolemejevi zemljevidi. Prav tako enostaven dokaz za to že pogled na ladjo, ki počasi izginja na obzorju in na polkrožno senco, ki jo meče zemlja na luno. Mit ploščati Zemlji je veliko kasnejšega izvora: šele leta 1828 ga je kot dramatsko figuro ustvaril Jonathan Irving v svoji biografiji o Kolumbu, nato pa je hitro dobila svoje mesto v kolektivnem imaginariju tudi zato, ker vzvratno dokazuje zaplankanost srednjeveške duše in odprtost novejšega duha.

Tudi zato mu Portugalska leta 1484 njegove prošnje ni odobrila. Vseeno pa je bil dovolj prepričan vase, dovolj nepripravljen poslušati boljše dokaze in logiko ter dovolj vztrajen, da mu je po nekajletnemu pregovarjanju naposled vendarle uspelo dobiti financiranje za ekspedicijo.

A zato se je moral zgoditi preobrat: kristjani so po skoraj osmih stoletjih dokončno izgnali muslimane iz Iberskega polotoka. V času, ko je sveta vojna izgledala izgubljena, je posvetila luč upanja za krščanstvo. In ravno v tej luči je lahko Kolumb svojemu potovanju dal višji cilj: presenetiti Otomane in napasti Sveto deželo iz hrbta. Njegov plan je bil namreč najprej pobrati azijska bogastva, nato pa z njimi financirati vojno za dokončno zmagoslavje nad Islamom. Španski kraljici se je po dokončni zmagi nad Mavri ideja zdela dovolj dobra, da so mu odobrili financiranje. Prav tako pa se je trdo pogajal za deleže bogastva, ki naj pripadajo njemu, in za vse nazive ter vodstvene funkcije, ki jih bo prejel v zameno za vse, kar bo pripeljal nazaj. Ključna dobrina je bilo zlato, druga pa sužnji.

A za pot ni bilo velikega navdušenja, tako da je moral svojo posadko iskati med malopridneži in zaporniki. Ti so dobili celo možnost izbrisa kazni, če se udeležijo potovanja. A vseeno so se prijaviли zgolj štirje. Na naslednjih potovanjih, ko so se razširili glasovi o bogastvih Novega sveta, je bilo posadko lažje najti, a vendarle so bili konkvistadorji vojni veterani pravkar končane vojne proti Mavrom, ki se niso želeli vrniti domov, poleg tega pa še razbojniki in malopridneži vseh vrst. Takšna je Kolumbova flota, ki v času, ko so iz iberskega polotoka izgnali še zadnje muslimane in hkrati tudi vse jude, odpotuje na pot, ki so jo imenovali tudi zadnja križarska vojna.

SUŽNJI PO NARAVI

Poleg zaupanja v lastno večvrednost so mediteranska ljudstva že od vekomaj tudi vedela, da obstajajo drugi svetovi, od Hiperborejcev do fizičnega raja na zemlji. V teh deželah naj bi živele drugačne rase, nekatere prijazne, večinoma pa divje, takšne z narobe obrnjenimi stopali, s pasjimi glavami, ljudožerci itd. Kolumbovo potovanje je v tem smislu ključno ravno zato, ker obstoj teh drugih krajev tudi fizično dokaže. Čeprav sam še vedno trdi, da je prišel v Azijo, se zaveda, da so ti otoki le preddverje nekega večjega kraljestva (Kolumb je namreč odkril Karibe, nikoli ni prišel niti do Severne Amerike). Ko pristanejo na otoku, ki ga nemudoma poimenujejo Hispaniola, ugotovijo, da so dejansko prišli v raj na zemlji, poln gostoljubnih domačinov. Ker pa je ekspedicija tudi na verski misiji, takoj preberejo izjavo, s katero od domačinov zahtevajo podreditev španski kroni in sprejetje Kristusa kot odrešenika. To, da jih domačini ne morejo razumeti, jim bolj kot karkoli dru-

gega dokazuje njihovo nezainteresiranost oziroma celo nezmožnost spreobrnjenja v krščanstvo. Hkrati pa iz njihovih malih zlatih obeskov sklepajo, da je v bližini veliko zlata, ki ga domačini skrivajo. To pa je seveda nevzdržno.

Konkvistadorji tako zasužnjijo domačine, da jim iščejo zlato, in čeprav zlata na otoku skoraj ni, jim naložijo norme, ki jih morajo dosegati. Če jih ne, jim za začetek odsekajo roko, v nadaljevanju pa si začnejo izmišljevati nove in nove načine mučenja. In ker je ljudi na pretek, jih ni škoda, če jih izstradajo do smrti. In pri tem ne ločujejo med moškimi, ženskami in otroci. S seboj imajo tudi borbene pse, navažene na človeško meso. Eno izmed priljubljenih kratkočasij osvajalcev je metanje otrok svojim bulmastifom. Cveteti začne tudi trgovina s sužnji. Vso to razpoložljivo prebivalstvo pa začne s tem dobesedno izumirati. Prebivalstvo Hispaniole naj bi po zadnjih ocenah leta 1492 znašalo celih osem milijonov ljudi. V samo štirih letih naj bi se prepolovilo, do leta 1535 pa naj bi skorajda dokončno izumrlo. Enak vzorec uničenja ponovijo, kamorkoli pridejo.

Domačini se v zapisih iz gostoljubnežev kmalu spremenijo v divjake vseh mogočih vrst. Postanejo nižja rasa, na razpolago za izkoriščanje. Koncept *limpieza de sangre* tu pridobi nov poudarek: Indijanci postanejo naravni sužnji Špancem. Osvajanje je utemeljeno in upravičeno na širjenju vere, ropanje bogastva pa utemeljuje izgradnja človeka novega časa, individuuma – posameznika, *self-made mana*. Bartolomé de las Casas, misijonar, ki je spremljal Kolumba, zapiše:

»Ko so se Indijanci zatekli v gozd, je bil naslednji korak, da so Španci zbrali enote in šli po njihovi sledi; in kadar koli so jih našli, so brez milosti zaklali vsakogar kakor ovco v ogradi. Med Španci je veljalo splošno pravilo, da morajo biti kruti; ne samo kruti, ampak čez vsako mero kruti, da bi s surovim in odurnim ravnanjem Indijance prisilili, da ne bi niti pomislili o sebi kakor o človeških bitjih, in jim onemogočili, da bi imeli trenutek časa, da bi sploh razmišljali. Tako so nekemu Indijancu odsekali roki in pustili, da sta mu obviseli na koščku kože, potem so mu rekli: 'Pojdi zdaj in povej svojim poglavarjem, kaj je bilo.' Svoje meče in svojo moško moč so preskušali na ujetih Indijancih in sprejemali stave, ali lahko z enim zamahom odrobijo glavo ali presekajo telo na pol. Sežigali ali obešali so ujete poglavarje.«

V rudnikih srebra so jih za en teden spustili v jašek 230 metrov pod zemljo. Razmere so bile tako grozljive, da je bila povprečna življenjska doba sužnja v rudniku ali na plantažah od tri do štiri mesece, torej toliko, kot je bila življenjska doba interniranca v tovarni sintetične gume v Auschwitzu. Zaradi takšnega odnosa do domačinov so nekateri začeli opozarjati, da je uničevanje prebivalstva de-

jansko težava za same Špance, saj škodi njihovi ekonomiji. Če izumrejo, jim bo namreč zmanjkalo delovne sile. In to je tudi eden izmed razlogov zakaj so začeli sužnje uvažati iz Afrike.

Kljub vsemu temu pa so bile največji dejavnik umrljivosti domačinov številne bolezni, ki so jih osvajalci prinesli iz Evrope in na katere domačini niso bili imuni.³ Bolezni so ponekod pobile cela področja, še preden so se osvajalci sploh izkrcali. Trupla so v mnogih krajih ležala na tleh po več tednov, saj enostavno ni bilo nikogar, ki bi jih lahko pokopal. A Stannard opozarja na problematično prakso, ko mnogi zgodovinarji poudarjajo bolezni kot ključni razlog izumiranja prebivalstva z namenom, da bi prikrili samo dejstvo holokavsta, torej da so bili torej nameni Evropejcev jasni. Prav tako v posebnem dodatku navaja mnoge primere različnih definicij holokavsta, ki izključujejo določene prakse oziroma pojem zamejijo preveč ozko. Kot pravi, so takšni pristopi akademije zopet namenjeni zgolj prikrivanju golega dejstva, da je do skorajšnjega izumrtja prebivalstva prišlo, ne glede zakaj že.

ŽALOVANJE NAD UNIČEVANJEM

Konkvistadorji so bili vedno znova očarani nad tem, kam so prišli, nad tem, v kakšen raj na zemlji so vstopili. Vedno znova pa so ta raj tudi uničili, da bi si lahko prilastili njegovo bogastvo. Ta neokrnjena divjina jim je bila dana popolnoma na razpolago. A Novi svet ni bil zgolj divjina, obstajala so tudi področja, kjer so bila tudi po evropskih merilih razvite družbe. Stannard svojo knjigo začne ravno z nav-

dušenim opisovanjem prihoda v Tenochtitlán, sredi jezera postavljeno azteško glavno mesto s 350.000 prebivalci, kar je bilo petkrat več, kot sta imela prebivalcev tedanji London ali Sevilla. Vodja odprave Cortés je po prvem vstopu v mesto zapisal, da je to daleč najlepše mesto na svetu. Njegova skupina je bila očarana nad veličastnimi trdno sezidanimi palačami, nad neverjetnimi vrtovi, polnimi dišečih dreves, nad izjemno čistimi ulicami z uslužbenci, ki jih pometajo, nad največjo tržnico z največjo izbiro dobrot, ki so jo kdajkoli videli. A kljub temu so mesto po zgolj nekaj mesecih popolnoma uničili. Hkrati pa Cortés piše, kako mu je za vse to uničevanje žal. Po eni izmed ofenziv na oblegano mesto, ko so v enem dnevu pobili več kot 40.000 ljudi, namreč zapiše, da so takrat »samo požigali in do tal podirali hiše na obeh straneh glavne ceste, kar je bil prav zares žalosten pogled; a to smo morali narediti, ker ni bilo drugega načina, kako uresničiti svoj cilj.« In nadaljuje: »jok žensk in otrok je bil tako glasen, da med nami ni bilo moža, čigar srce ne bi krvavelo ob tem zvoku. [In ker] nismo mogli več prenašati smradu trupel, ki so dolge dneve ležala na ulicah, kar je najbolj gnusna stvar, kar jih je na svetu, smo se vrnili v tabore«. Do naslednjega dne, ko so se vrnili z novo dozo uničevanja.

CILJ ANGLEŽEV – POPOLNI GENOCID

Kljub vsemu grozotam pa cilj Špancev ni bil izničenje lokalnega prebivalstva, saj so ga potrebovali za delovno silo. Zato so tudi razvili hierarhični sistem, v katerem ima vsaka rasa svoje mesto, ene so vladajoče, druge pa že po naravi

³ To popolno neimunost lokalnega prebivalstva si razlagajo na dva načina: po sprejeti evlucijski teoriji naj bi vsi ljudje prišli v Ameriko preko Beringove ožine iz Azije. Zaradi dolge poti po mrzlem podnebju naj bi odmrli vse bakterije in paraziti, ki so se ohranili na krajših migracijah pred tem. Prvi priseljenci naj bi torej prišli v Ameriko preko hladne dekontaminacijske komore. Drugi razlog, veliko bolj očiten, pa je (poleg boljše higijene) enostavno to, da niso imeli domačih živali, od katerih bi se lahko okužili. Mnogo bolezni se namreč prenaša med ljudmi in živino. Ob tem velja omeniti izjemo Andov, kjer so imeli lame. Vendar gre tu za visoko nadmorsko višino, na kateri ne more priti do tako velikega prenašanja bolezni, po drugi strani pa so ti kraji preživeli epidemije veliko boljše od ostalih.

Domačini se v zapisih konkvistadorjev iz gostoljubnežev kmalu spremenijo v divjake vseh mogočih vrst. Postanejo nižja rasa, na razpolago za izkoriščanje. Koncept *limpieza de sangre* pridobi nov poudarek: Indijanci postanejo naravni sužnji Špancem. Osvajanje je utemeljeno in upravičeno na širjenju vere, ropanje bogastva pa utemeljuje izgradnja človeka novega časa, *self-made mana*.

suženjske. Po drugi strani pa je bil cilj Angležev ravno popolno uničenje domačinov. In če so po eni strani prvi španski kolonialisti večinoma bili moški malopridneži vseh vrst, ki so prišli v Ameriko na hitro obogatitvi se nato vrniti domov, so angleški kolonialisti velikokrat prišli s celimi družinami z namenom tam tudi ostati. V nasprotju s Španci, ki so našli gore zlata in srebra, Angleži niso bili tako srečni in so se morali znajti drugače, domačini pa so jim bili pri uresničevanju njihovih načrtov enostavno v napoto. Zato je bil nastanek ZDA izrazito in odprto genociden. Domačinov niso potrebovali za suženjska dela, želeli so zgolj njihovo zemljo. Znova in znova naletimo na jasne in neposredne izjave vodilnih politikov o tem, kako je potrebno Indijance enostavno izbrisati iz obličja zemlje. Zato pri pokolih domačinov vedno popolnoma uničijo celotna mesta in zažgejo vsa polja okoli njih. Pri tem so še kako dejavni tudi ustanovni očetje. Tako je George Washington, med drugim tudi zemljiški špekulant, naročil popolnoma zradirati prostrana naseljena področja, polna mest. Njegov general mu je nato poročal, da je »uničil vse, kar bi jim lahko še koristilo [in] to lepo območje v celoti [spremenil] iz rajskega vrta v mrko in žalostno puščavo.« Prvi predsednik je poročilo pospremil z besedami, da so Indijanci zelo podobni volkovom, »oboji so namreč roparske zveri, pa čeprav se razlikujejo po zunanosti«. Prav tako je tudi Jefferson sprejel zgolj izbris in nič drugega. Med drugim je dejal, da je »treba domačinom dati preprosto izbiro: 'ali bodo izbrisani z obličja zemlje' ali pa se bodo umaknili Američanom s poti.« In tako se nadaljuje tudi z naslednjimi predsedniki.

POKOL V SAND CREEKU

Takšne besede so seveda bile popolnoma v skladu z mišljenjem večine novih naseljencev, ki so si prav tako želeli lastnega koščka zemlje. Prav tako so sovraštvo razpihovali mediji, med drugim tudi s takšnimi izjavami: »Indijanci so razuzdana, potepuška, nasilna in nehvaležna rasa in treba jih je zbrisati z obličja zemlje«. Ali pa kot je dejal polkovnik Chivington v govoru kot kandidat za kongres, »je njegova politika 'pobiti in skalpirati vse, majhne in velike'. Iz gnid

se izvalijo uši' je rad pravil – fraza je postala slogan njegovih čet [...] Polkovnik Chivington je bil seveda človek pred svojim časom. Šele čez dobrih petdeset let je Heinrichu Himmlerju prišlo na misel, da je opisal izničenje nekega drugega ljudstva kot 'razuševanje'«.

Chivington je nato odšel v Sand Creek, kjer so se Indijanci že razorožili in so bili torej za oblast neškodljivi in razoroženi vojni ujetniki, a polkovnik, ki si je zaželel indijanskih skalpov, je zamahnil z roko in odvrnil: »No, jaz pa si želim brodit po krvi«. Pokol, ki je sledil, je sprožil kongresno preiskavo, a zgodilo se ni nič. Za boljšo predstavo, kako je to izgledalo, pa Stannard navaja košček pričevanja, ki ga je očividec dal pred kongresom: »Vse mrtve so skalpirali. Videl sem žensko, ki so ji prerezali trebuh, njen še nerojen otrok pa je ležal ob njej.« In naprej: »Videl sem vojake, ki so lomili prste, da bi lahko sneli prstane, in rezali ušesa, da bi prišli so srebrnih uhanov.« In še naprej: »slišal sem, da so Beli antilopi odrezali spolne organe in iz njih naredili mošnjo za tobak. Slišal sem nekaj moških praviti, da so spolne organe ene izmed squaw izrezali in jih nataknili na palico«. In prav tako je priča tudi slišala, da so »moški pogosto izrezali ženskam spolne organe in jih med paradno ježo obesili čez glavič pri sedlu ali jih razprostrli čez klobuke«. In tudi takratni predsednik Theodor Roosevelt je dejal, da je bil pokol v Sand Creeku »najbolj pravično in koristno dejanje, kar se jih je kdaj zgodilo na meji«.

Voditelj progresivnega gibanja in dobitnik Nobelove nagrade (in sicer zaradi uspešne mediacije v rusko-japonski vojni) je dejal tudi, da »sta bila izkoreninjenje ameriških Indijancev in prilastitev njihove zemlje 'nazadnje ravno tako koristna, kakor sta bila neizogibna. Take zmage', je nadaljeval, 'se zagotovo zgodijo, kadar se dominantno ljudstvo, še vedno na svojem surovem barbarskem vrhuncu, sooči s šibkejšo in popolnoma tujo raso, ki drži zaželeno nagrado v svojem šibkem prijemu«. Roosevelt je tudi »verjel, da bi bilo treba 'degenerirancem', pa tudi 'zločincem [...] in umsko omejenim osebam prepovedano imeti potomce'. Boljše razrede belih Američanov bo preplavilo, tako se je bal, 'neomejeno razmnoževanje podrejene rasne zalege', 'popol-

Ameriški holokavst Davida E. Stannarda je delo z izjemnim številom raziskanih virov in literature, delo, ki nam stran za stranjo niza poročila in zapise o tem enormnem, a hkrati ravno tako dobro zamolčanem dejstvu, ki je dejansko vsem na očeh: torej, da se je v Amerikah po prihodu Kolumba zgodil največji genocid v zgodovini človeštva.

nih lenuhov' in 'ničvrednežev'«. Nič čudnega, da je bila v tistih letih evgenika najbolj popularna ravno v ZDA.

RAZČLOVEČENJE NASPROTNIKA

Če imamo torej na eni strani Špance z družbeno hierarhijo, ki vključuje tudi manjvredne rase, v ZDA za kaj takšnega ni prostora. V španskih kolonijah nastajajo različne barvne kombinacije otrok, v ZDA pa je že samo mešanje ras prepovedano, ponekod pa se je pojavljal tudi strah, da bi že sam stik s tujerodnimi rasami umazal in s tem uničil njihovo belost.

A zavedanje o večvrednosti ameriške bele rase še ni izgnilo in grozljivosti tudi danes še ni konec. Tako Stannard nadaljuje, da so v drugi svetovni vojni Japonce imeli za odlično izurjene vojake, ki pa so moralno na ravni podčloveških živali, zaradi česar so jih prav tako lahko mučili in pohabljali brez slabe vesti. Med drugim so tako zapornike »hladnokrvno streljali, podirali bolnice, prerešetal rešilne čolne, pobijali ali mučili sovražnikove civiliste, pokončevali ranjene sovražnike, umirajoče metali v jame k mrtvim, v vreli vodi odstranjevali meso z njihovih lobanj za namizne okraske za svoje ljubice ali iz njihovih kosti rezljali nože za odpiranje pisem.«

Nato so opisovali Vietnam kot indijansko deželo »okuženo« z ljudmi, ki so živeli v njej. Ti ljudje, ki so jih imeli tudi za »termite«, so morda že bili ljudje, vendar je po besedah predstavnika za stike z javnostjo pri veleposlaništvu ZDA njihov razum enakovreden »pokvečeni nogi žrtve otroške paralize«, njihove »intelektualne sposobnosti [...] le rahlo presegajo stopnjo ameriškega šestletnika«. In tako pride do takrat zadnje vojne, prve zalivske vojne, kjer so »piloti pobijanju neoboroženih sovražnikovih vojakov, ki so se umikali, rekli 'streljanje puranov'; ko so nad Iračane, ki so bili znani tudi kot 'cunjeglavci', prihrumela zavezniška le-

tala, pa so jih primerjali s 'ščurki', ki bežijo v zavetje.« In seveda ne pozabi omeniti takratne novosti iz dobe politične korektnosti – besedno zvezo »kolateralna škoda« kot uradni izraz za mrtve civiliste.

Poleg osvetljevanja samega dejstva holokavsta je namreč Stannardov namen ravno opozorilo, da lahko zelo hitro pridemo to točke, ko je takšno uničevanje sprejemljivo: »Namen tega kratkega izleta po nekaj bojiščih v nedavni preteklosti pa vendar ni zgolj obsodba tega, kar je tako zlahka obsojati, temveč prej prikaz, kako se tik pod gladino vsakdanjega življenja skriva sposobnost rasističnega razčlovečenja in posledično množičnega opustošenja.«

ŠE VEDNO TABU

Kljub vsem predstavljenim dejstvom je pojem holokavst v ZDA še vedno tabu tema, o kateri se v uglednih krogih enostavno ne govori. To zavestno zanikanje pa se kaže tudi v enostavnem dejstvu, da ZDA sploh niso ratificirale uradne konvencije OZN proti genocidu. Konvencijo, nastalo kot posledica druge svetovne vojne, so sicer podpisali že takoj leta 1948, nato pa je bilo potrebno čakati celih 40 let, da so jo tudi ratificirale, vendar sebi prikrojeno listino z mnogimi pridržki in lastnimi interpretacijami. Pot do priznanja ameriškega holokavsta je torej še zelo zelo dolga.

Dejstvo suženjstva v ZDA je široko sprejeto in obsojano. Potomci nekdanjih sužnjeve se počasi vključujejo v družbo. A tako sužnji kot njihovi gospodarji imajo nekaj skupnega – oboji so v Ameriko prišli. Tisti, ki so tam živeli prej, pa so še vedno bolj ali manj zamolčani in izključeni.

Poudarjanje, da je suženjstvo največja sramota zgodovine ZDA in njen izvirni greh, tako popolnoma zamolči, da je bil holokavst celotnega kontinenta sploh predpogoj suženjstva, še večja sramota ZDA in njen dejanski izvirni greh.✕

Knjižni sejem **KNJIGE POD JELKAMI**
NOVA GORICA, 19.-22. december 2018

mestoknjige.si